

DOLENJSKI RAZGLEDI

NOVO MESTO, 14. NOVEMBRA 1968

ŠTEVILKA 2

SOCIALISTIČNA DRUŽBA HOČE USTVARITI RESNIČNO ENAKOPRAVNOST ŽENA

Naše zborovanje je posvečeno znamenitemu dogodku iz časov narodnoosvobodilnega boja in revolucije: ustanovitvenemu kongresu Slovenske protifašistične ženske zveze. Petindvajsetletnico kongresa, ki je bil v tem kraju sredi vojne vihre, proslavljamo zato, da znova poudarimo pomen tega dogodka, ki šteje k zgodovinskim dogodkom za našo stvarnost, da počastimo spomin vseh tistih, ki so s svojo krvjo in svojimi življenji darovali največjo žrtev za svobodo svojega naroda in za zmago idej socializma, proslavljamo pa tudi zato, da bi tako še nadalje utrjevali enotnost naše volje in naporov v boju za uresničenje revolucionarnih in socialističnih ciljev.

Ceprav je razlog za današnje praznovanje en sam, politično izredno pomemben dogodek iz narodnoosvobodilnega boja, imamo ob spominu na ta dogodek hkrati v mislih borbeni odpor vsega našega ljudstva, spominjamo se okoliščin, ki so pripeljale do kongresa Slovenske protifašistične ženske zveze, se od dolžujemo izrednemu deležu žena in deklet v osvobodilnem gibanju, pa tudi njihovega neutrudnemu delu v socialistični graditvi.

Težko je s preprostimi besedami opisati zvesto in junaško izpolnjevanje nalog Komunistične partije in Osvobodilne fronte, napore in žrtve neštetihih bork, aktivistk, bolničark, kurirk, učiteljic v partizanskih šolah, zapornic v fašističnih ječah in koncentracijskih taboriščih,

19. in 20. oktobra je Dobrnič na Dolenjskem slavil velik dan: po 25 letih so se tu spet zbrale slovenske žene, ki so v tem kraju pred četrto stoletja na ustanovnem kongresu Slovenske protifašistične ženske zveze izpovedale skupaj s svojim narodom, da vodi k svobodi in popolni enakopravnosti ena sama pot. Na osrednji proslavi je govoril predsednik RK SZDL Slovenije Janez Vipotnik, njegov govor pa objavljamo tu v celoti.

kakor ni zadosti tehtnih besed za opis osvobodilnega boja vsega slovenskega ljudstva. Težko je predočiti vso veličino pomoči narodni vojski, pri čemer je sodeloval vsak zaveden Slovenec, vsaka zavedna Slovenka — pri zbiranju denarja, hrane, obleke, obutve, zdravil.

Neizbrisno se je partizanskim borcem vtisnila v srce skrb mnogih žena in deklet za ranjence in žrtve fašističnega nasilja. Junaški odpor Ljubljane, ki pomeni edinstven del epopeje narodnoosvobodilnega boja, je v največji meri slonel na ženah in dekletih Ljubljane. Organizacija zaledja na Dolenjskem, Notranjskem, v Beli krajini, na Primorskem, Gorenjskem, Štajerskem in v Prekmurju je bila, ko so bili fantje in moške v partizanih ali v internaciji, pretežno v rokah žena. Prvi organi nove ljudske oblasti so bili pretežno zaupani ženam, kakor tudi izvedba nalog te oblasti. Enakovreden delež žena v narodnoosvobodilnem boju je dokaz globoko revolucionarne vsebine tega boja, ki je prebudil vse sile naroda in jih strnil v enotne tokove boja za svobodo in za novo, lepše življenje.

Aktivno, množično in enakopravno sodelovanje žena v vojni je hkrati postavilo tudi trdne temelje za njihovo politično, pravno in ekonomsko enakopravnost.

Boj za uresničenje enakopravnosti sega daleč nazaj v prve začetke revolucionarnih proletarskih gibanj in je bil vedno sestaven del boja

za pravice delavskega razreda proti izkoriščanju človeka po človeku. Komunistična partija je pri prebujanju zavesti slovenskih delovnih množic vedno poudarjala zahtevo po odpravi izkoriščanja in diskriminacije vsake vrste, zlasti pa vsega tistega, kar je poniževalo žene, ker je s tem poniževalo vse delovne ljudi. Zato je bilo vstopanje žena in deklet v narodnoosvobodilni boj 1941. leta in vsa druga leta vojne zavestno dejanje vključitve v zgodovinsko dogajanje, ki naj bi poleg nacionalne svobode prineslo tudi socialno svobodo in enakopravnost.

SPZZ JE NASTALA NA POBUDO SLOVENSkih ŽENA

Za mnoge je bila vključitev v narodnoosvobodilni boj le stopnjevanje njihovega dotedanega revolucionarnega dela, za večino pa je bil začetek povsem novega obdobja

SLOVENKA PRVIČ SOODLOČAŠ PRI UREDITVI DOMAČEGA KRAJA

Pogled na del zborovalcev na dopoldanski glavni proslavi v Dobrniču, na kateri je govoril tovariš Janez Vipotnik: v ozadju poslopje zgodovinskega doma, v katerem je bilo zgodovinsko srečanje naših žena pred 25 leti

ustvarjalnega zagona, ko so v nepovpljivem trenutku stopali v najnaprednejše vrste za obrambo domovine in za njeno osvoboditev, pa tudi za pravično ureditev položaja delovnega človeka v na novo nastajajoči družbi.

Kongres Slovenske protifašistične ženske zveze l. 1943 v Dobrniču, v tem lepem kotičku slovenske zemlje, je bil že sad velike prizadevnosti organizacije, ki se je oblikovala nekaj prej. Nastala je na pobudo žena. Odločitev izvršnega odbora Osvobodilne fronte pravi:

»Razvoj osvobodilnega boja slovenskega naroda nujno zahteva mobilizacijo najširših plasti ljudstva ter vseh njegovih moralnih in materialnih sil.

Dasiravno je v Osvobodilni fronti združena danes že ogromna večina slovenskega naroda, moških, žensk in mladine, vendar je sedanja doba pokazala nujno potrebo, da se Osvobodilna fronta za svojo nadaljnjo borbo razširi v takem obsegu, da bo k podrobnemu delu organizirala ves narod. V ta namen je potrebno,

da se sedanja enotna organizacija Osvobodilne fronte razčleni v mrežo samostojnih delovnih področij, ki bodo vsaka na svojem področju čvrsto povezana v Osvobodilni fronti in s svojo narodno vojsko bolje vršila svoje posebne naloge, našla pot k slehernemu Slovincu in Slovenki. Osvobodilna fronta je pristopila tudi k organizaciji in izgradnji samostojne organizacije slovenske žene. Doslej so slovenske žene in dekleta v Osvobodilni fronti sodelovale bodisi v organizaciji, vojski ali ljudski pomoči. Toda to delo ni bilo izvedeno niti sistematično niti ni ustrezalo posebnim nalogam in zahtevam niti vlogi današnje slovenske žene. Izvršni odbor Osvobodilne fronte je zato sklenil podpreti željo in pobudo naših žena, da se slovenske žene čvrsteje povežejo v svoji protifašistični organizaciji, kakor so to storile žene ostalih jugoslovanskih narodov. V to svrhu je Izvršni odbor Osvobodilne fronte sklenil, da se v okviru Osvobodilne fronte ustanovi samostojna ženska organizacija z imenom Slovenska protifašistična ženska zveza.«

Program Osvobodilne fronte je zahteval tudi prihodnji položaj žena v družbi ter perspektivo njihove resnične enakopravnosti. To je dajalo borkam, aktivistkam in članicam Osvobodilne fronte še poseben polet in ognjevitost, da so stopnjevale svojo aktivnost. Da bi še bolj strnile svoje sile za pridobivanje novih borcev, aktivistk in članic Osvobodilne fronte, da bi še bolj stopnjevale napore za izvedbo programa Osvobodilne fronte, so se predstavnice iz vseh delov Slovenije zbrale na osvobojenem ozemlju na svojem kongresu, da bi tako pomagale buditi narodno zavest, krepiti sile narodnoosvobodilnega odpora in osveščati množice za nacionalno in socialno osvoboditev.

»TOVARIŠICE, MATERE, ŽENE, DEKLETA – OD VAS JE ODVISNO ...«

Prvi kongres je s svojim delom in sklepi pomenil veliko spodbudo in nov polet vsestranski aktivnosti žena. Slovenska protifašistična ženska zveza ni nastala kot ločena organizacija za reševanje posebnih, ženskih vprašanj, niti ni bila nikakršna transmisija vodstva narodnoosvobodilnega boja za propagando med ženami in za njihovo vključevanje v gibanje. Zrasla je od spodaj, iz neposrednega sodelovanja ljudi v narodnoosvobodilnem boju in revoluciji in se uveljavljala v oblikah, kakršne sta terjala tedanji položaj in čas.

Boris Kidrič je v svojem govoru slovenskim ženam 1944. leta dejal:

»Tovarišice, od vas je odvisno, kakšna bo morala v zaledju. Od vas je odvisno, kako bomo premagovali težave, koliko bo dobila naša vojska, koliko bo od zaledja dobila kri vaše krvi, vaši možje, otroci, bratje. Od vas je odvisno, kako se bo nadaljevalo delo političnih organizacij tudi tam, kjer so se aktivisti odzvali pozivu na narodno dolžnost in odšli v vojsko... Nas mora prav zdaj navdajati tisti sveti duh požrtvovalnosti, kakor nas je navdajal v prvih letih borbe. Ve ste dolžne, da prenesete tega duha med narodne množice, da aktivizirate vse žene na terenu, da misel izpolnjevanja dolžnosti prodre v vsako hišo, prodre do vsake žene... S preprostim materinskim čutom razumevajte to svojo veliko nalogo do naše vojske, do našega naroda in do domovine. Razvijte ta svoj veliki prirodni in sveti materinski čut za splošnost, v delu za splošnost! Dajte od sebe v tem razdobju vse! To zahteva od vas naša vojska, naše politično gibanje, to zahteva od vas ves naš narod in, slednjič, to zahteva od vas srečna prihodnost naših otrok!«

Kakor v času vojne je bila tudi v povojnem obdobju Slovenska protifašistična ženska zveza pomemben družbeni činitelj. Njen program je bil identičen programu Osvobodilne fronte in delež žena v socialistični

revoluciji enakopraven del revoluci-
onarnih sil.

Razvoj neposredne demokracije
in samoupravljanja je spremenil tu-
di mesto in vlogo specifične ženske
organizacije. Nove razmere so zahte-
vale, da problemov žena ne ločuje-
mo od drugega, marveč da jih pre-
nesemo v vse družbene in politične
organizacije in tam o njih razprav-
ljamo, kajti to so problemi celotne
družbe in sestavni del njenih napo-
rov za napredek.

Po drugi svetovni vojni, ko so se
stopnjevali napori za napredek člo-
veštva in je vpliv socialističnih sil
v svetu naglo naraščal, so vpraša-
nja, povezana z bojem za enako-
pravnost žena, pričeli reševati kot
vprašanja splošnega napredka tudi
v mednarodnih organizacijah. Sve-
tovna organizacija Združenih naro-
dov je z vrsto konvencij opozorila
na neenakopravni položaj žena v
svetu in svetovala državam in vlad-
dam, naj uresničijo dejansko enako-
pravnost vseh državljanov.

Tako so nastale konvencije o ena-
pravnem nagrajevanju moške in
ženske delovne sile za delo enake
vrednosti, konvencija o političnih
pravicah žena, konvencija o držav-
ljanstvu poročene žene, konvencija
o prepovedi diskriminacije na po-
dročju zaposlovanja in izbire pokli-
cev, konvencija o privolitvi v zakon
v minimalnih letih starosti za skle-
panje zakona, o registriranju zakon-
skih zvez, deklaracija o pravicah
otrok, ki govori tudi o zaščiti ma-
tere, in končno splošna deklaracija
o pravicah človeka, ki pravi, da so
pravice človeka hkrati tudi njegova
zaščita oziroma da so pravice žene
samo del vprašanj enakopravnosti
vseh ljudi.

Seveda je od sprejetih načel do
njihove uresničitve dolga pot tudi v
tistih deželah, ki so brez pridržkov
ratificirale konvencije, kajti rešitev
teh nalog je odvisna od mnogoterih
vprašanj, od razvitosti dežele, stop-
nje zavesti, njene zgodovinske poti,
družbene ureditve, tradicij in po-
dobnega. Toda nesporno je, da v so-
dobnem svetu enakopravnost žena
prihaja na dnevni red čedalje pogo-
steje in čedalje odločnejše in v ši-
rikih dimenzijah tudi zaradi omenje-
nih dokumentov. Nesporno pa je še,
da so ti dokumenti lahko nastali tu-
di zaradi prizadevanj, deleža in na-
porov, ki so jih slovenske žene in
žene drugih narodov in narodnosti
Jugoslavije prispevale v svojem bo-
ju za svobodo in enakopravnost.

ŽENAM SO ODPRTE NOVE USTVARJALNE MOŽNOSTI

Tako rekoč izjemen položaj, ki ga
daje jugoslovanska samoupravna
socialistična praksa, samoupravni
razvoj naše družbe, ki je v njem
delovni človek subjekt družbenega
in gospodarskega dogajanja, je tudi
ženam odprl nove ustvarjalne mož-
nosti za nadaljnje oblikovanje druž-

benega položaja, ki se po usodnosti
zgodovinskega trenutka lahko meri
z obdobjem narodnosvobodilnega
boja. Gre za dejansko uveljavljanje
njenih pravic, ki so zapisane v usta-
vi, v zakonih in kodeksih samou-
pravljalcev.

Družbeni in ekonomski položaj
žena pa je zlasti odvisen od njihove
lastne angažiranosti in vključevanja
v družbeno življenje in družbeno
delo. Toda hkrati se moramo zave-
dati, da je treba izpolniti tudi druge
zahteve, kar bo ženam omogočilo
enak start tako v družbenem delu
kot v proizvodnji in samoupravlja-
nju. Proces do popolne enakoprav-
nosti žena je najtesneje povezan z
materialnim položajem naše družbe
in razvojem proizvodjalnih sil, zato
so na današnji stopnji našega raz-
voja številna določila o enakoprav-
nosti žena še v mnogih oblikah de-
klarativna in programska. Žena je
pri nas na delovnem mestu in v
družbi enakopravna, vendar številne
druge strani njenega življenja ne-
prenehoma rušijo uresničevanje te
enakopravnosti. Brez enakopravnega
sodelovanja žena pri procesu
družbene proizvodnje, brez enako-
pravnega sodelovanja pri razdelje-
vanju družbenih sredstev ne bo nji-
hove popolne in prave enakopravno-
sti v družbeni skupnosti.

Problem, ki se zastavlja, je ta, ka-
ko ženi omogočiti, da bo srečna ma-
ti in da bo otrok deležen vse po-
trebne nege in individualne skrbi,
ne da bi se morala zavoljo materin-
stva odreči ustvarjalnemu delu in
svojemu poklicu. Ekonomska samo-
stojnost žene, njena svobodna opre-
delitev za poklic, do katerega čuti
nagnjenje, in pridobitev kvalifikacij,
enak start v zaposlitvi, to je vse-
kako osnova za srečno zakonsko
življenje in za razvoj in uveljavitev
resnične enakopravnosti.

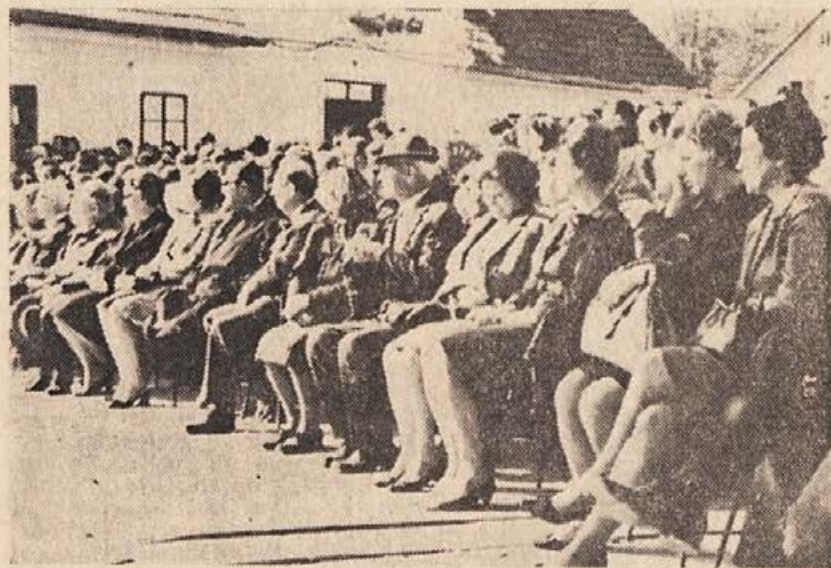
Položaj žene v družbi je sestavni
del družbenih odnosov. K popolni
enakopravnosti pa ne bomo prišli
po poti izoliranega boja žena samih.

Usoda družbene enakopravnosti že-
ne in njene ekonomske osvoboditve
je tesno povezana z bojem delavske-
ga razreda, vseh naprednih sil naše
družbe, povezana je z bojem za no-
ve družbene odnose, za izvedbo gos-
podarske in družbene reforme, za
nenehno rast produktivnosti, za hit-
rejše razvijanje znanosti in tehnike,
za višjo raven znanja delovnih lju-
di, za razvoj samoupravljanja, naj-
globlje je torej povezana z vsem na-
šim bojem za socializem.

Dejstvo je, da je v Sloveniji med
zaposlenimi 41 odst. žena in da smo
glede tega na tretjem mestu na sve-
tu. Visoki odstotek zaposlenih žena
kaže na njihov ustvarjalni delež pri
skupnem bogastvu dežele in pri ra-
sti nacionalnega dohodka. Če ima-
mo na Slovenskem sorazmerno vi-
soko življenjsko raven, gre to pri-
pisati predvsem takšni visoki stop-
nji zaposlenosti žena. Ni treba seve-
da posebej poudarjati pridnosti in
angažiranosti Slovenke nasploh in
zlasti prispevka matere, ki ga daje
svoji družini in družbi z vsakodne-
vnimi utrudljivimi gospodinjskimi
opravki.

GOSPODARSKA REFOR- MA JE ODPOR PROTI ZAOSTALOSTI

Ko smo začeli izvajati gospodar-
sko reformo, smo se usmerili nanjo
z enim ciljem in eno mislijo, da
spodbudimo ustvarjalnost in delov-
no zagnanost vsakega človeka, da
pospešimo napredek, da nenehno iz-
boljšujemo življenjske razmere. Go-
spodarska reforma, to je odpor pro-
ti zaostalosti, odpor do tiste misel-
nosti družbe, ki je bila oblikovana
v razmerah slabo razvite materialne
proizvodnje, nesodobnih metod go-
spodarjenja in majhne produktivno-
sti dela. Gospodarska in družbena
reforma je boj za samoupravljanje
brez pridržkov in brez odstopanja,

Del gostov in domačinov med govorom tovariša Vipotnika

boj za sodobne poglede na vprašanja ekonomske in družbene.

Enotnost delovnih ljudi glede takšne usmeritve se nam je ponovno izpričala tudi ob nedavnih tragičnih dogodkih na Čehoslovaškem. Nedvomno se je razkrila in izkazala strnjena Slovenec in drugih narodov in narodnosti Jugoslavije in odločnost, ki je vredna največjega spoštovanja — da branimo, kar imamo, kar je nastalo s trdom naših lastnih rok, da branimo tudi našo specifično, samoupravno pot v socializmu.

In če nam je pri srcu še hitrejši napredek po začrtani samoupravni socialistični poti, za kar je treba med drugim kar najbolj mobilizirati vse rezerve, ki lahko pospešujejo razvoj, tedaj moramo z veliko preudarnostjo usmerjati sile v tisto, kar osvobaja delovnega človeka vseh oblik ekonomskega in političnega monopola. Spričo dejstva, da je v Sloveniji velik odstotek žena zaposlen, pomeni urejanje ekonomskih pogojev za enakopravno vključevanje žena v proizvodnjo in družbeno življenje na eni strani mobilizacijo znatnih rezerv, da izvedemo gospodarsko in družbeno reformo, kakor pomeni na drugi strani nadaljnji korak v ustvarjanju dejanske enakopravnosti.

O tem pravi tovariš Kardelj:

»Pred nami stoji najvažnejša naloga, da si vzporedno s tem, ko žene čedalje bolj zaposlujemo, sistematično prizadevamo spremeniti položaj družine. To ni samo problem žene, to je družbeni in gospodarski problem naše socialistične družbe sploh. Nemogoče bi se bilo gospodarsko razvijati, nemogoče bi bilo doseči največjo delovno storilnost pri delavcih — ženah in moških — v proizvodnji, če pa bi naše družinsko gospodinjstvo ostalo takšno, kakršno je bilo doslej, kakršno smo podedovali. Toda tega vprašanja ne bomo rešili ne v korist žena in ne v korist skupnosti kot celote, če ga ne bomo začeli reševati s konkretnimi ukrepi.«

V našem gospodarstvu se še naprej kaže izrazita dinamika zaposlovanja žene v vseh panogah gospodarstva in negospodarskih dejavnosti. Eden temeljnih problemov pri tem pa je, da žene opravljajo pretežno manj kvalificirana dela in da ni dovolj družbenega prizadevanja, da bi izpopolnili njihove delovne sposobnosti, da bi si hitreje pridobile izobrazbo, večale znanje. Tudi ni dovolj prizadevanja, da bi se uveljavila na odgovornejših mestih v družbi. Žena je mnogo bolj udeležena v proizvodnji in pri ustvarjanju nacionalnega dohodka, kot pa je zastopana v vodilnih, predstavnih organih, v oblasti in političnih organizacijah.

Tudi zaostajanje materialne baze, družbeno-ekonomskih odnosov in samoupravljanja na področju izobraževanja in vzgoje, zdravstva in socialnega varstva, kjer so zaposle-

ne v večini žene, pomeni zadržek v izvajanju gospodarske in družbene reforme.

Slovenska socialistična družba s svojo razvitostjo in z doseženim nacionalnim dohodkom na prebivalca mora imeti pri hitrejšem urejanju naštetih vprašanj bolj učinkovito politiko in večji občutek odgovornosti, ne samo zaradi lastnih koristi, zaradi mobilizacije latentnih energij, in tudi ne samo zaradi ustvarjanja pogojev za učinkovitejši napredek. Naš samoupravni socializem bo toliko privlačnejši, kolikor hitreje bo poleg razvijanja proizvodnih sil kot osnove vsega napredka reševal tudi vse drugo, kar sestavlja življenje, kar je karakteristično za potrebe sodobne napredne humanistične družbe in sodobnega človeka ter njegovo enakopravnost.

ŽENE

V Kostanjevici na rKki so 19. oktobra zvečer odprli razstavo plakatov iz NOB, ob otvoritvi pa je govoril Bogdan Osolnik, direktor inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, kjer so plakate tudi posodili. Dragocene dokumente naše revolucije, ki pa so hkrati tudi pomembno pričevanje o neizčrpnih ustvarjalni moči naših umetnikov v letih NOB, si je ogledalo veliko stalnih in občasnih obiskovalcev kostanjeviških prireditev

Odgovornost je tudi na poslanstvu razvitejšega, da z zgledom spodbuja k posnemanju, k zmanjševanju razlik in afirmaciji socializma.

Naša politika mora dati večji poudarek razvoju družbenega standarda prebivalcev, ob sodelovanju družine, staršev, ob angažiranju delovnih ljudi, družbenih organizacij in društev, krajevnih skupnosti ipd. Ne gre seveda za nikakršno podcenjevanje ali spreminjanje osnovnega gibalna naše družbe — vsakomur

po njegovem delu — niti ne gre za uravnilovske težnje, marveč za dejstvo, da ob pojavih, ki jih spontano porajajo blagovno-denarni odnosi, ob včasih prevelikem favoriziranju osebnega standarda in s tem odtujevanja človeka zapostavljamo razvoj tistih dejavnosti in ustanov, ki bi s svojim delom utrjevale solidarnost in smisel za skupnost ter blažile razlike med najvišjimi in najnižjimi kategorijami osebnih dohodkov, ki pomenijo osnovni izvor političnega nerazpoloženja delovnih ljudi.

Potrebna je takšna politika celotne družbene skupnosti, ki bolj poudarja vlogo družbenega standarda in njegovo hitrejšo rast, ki bolj poudarja skrb za razvoj služb, ki razbremenjujejo družino v skladu z dinamiko zaposlovanja žena. Potrebna je politika, ki opozarja na večjo skrb za otroško varstvo, da ne bodo diskriminirani otroci staršev, ki manj zaslužijo, potrebna je politika, ki pospešuje hitrejšo graditev predšolskih ustanov in organizacijo celodnevne bivanja otrok in podobno. Cilj naše družbe je ustvariti enotne pogoje učenja in študija za vse otroke, za vse mlade ljudi, za vsakogar, ki je sposoben in se želi strokovno izpopolnjevati, kakor je cilj družbe, da so delovni ljudje izobraženi in da nenehno izboljšuje kulturno raven.

V konkretnem reševanju otroškega varstva, pa tudi zdravstvene in socialne zaščite sta še vedno prisotni dve skrajnosti: da preložimo breme urejanja teh vprašanj samo na starše oziroma na neposredno zainteresirane državljanke, da jih urejamo samo v okviru osebne potrošnje, in na drugi strani, da so to izrazite zadeve države, da jih torej urejamo v okviru splošne potrošnje.

Na področju otroškega varstva, socialnega in zdravstvenega varstva v današnjih pogojih mehanizem delitve po delu ne more rešiti vprašanja. Prepustiti te občutljive zadeve izključno osebnemu standardu neposredno prizadetih ne pomeni preseganja starega tipa družinskega gospodinjstva, pomeni še povečevati razlike v že tako politično občutljivem vprašanju osebnih dohodkov delovnih ljudi. Na drugi strani pa administrativno vzdrževanje, popolno subvencioniranje iz družbenih sredstev ni sprejemljivo, ker pomeni zakonsko prisilo zbiranja sredstev od proizvajalcev in odtujevanje državljanov od neposrednega odločanja pri urejanju teh vprašanj.

Pravičnost je v samoupravni akciji in sodelovanju in v kombinaciji osebnega standarda vsakega zainteresiranega z družbeno intervencijo.

Zato tudi oblikujemo sistemske rešitve, ki ta področja povezujejo z materialnim in družbenim napredkom. Pri tem ne smemo niti podcenjevati niti precenjevati vloge, ki jo ima osebni dohodek delovnih ljudi pri skrbi za otroke, v socialnem in zdravstvenem varstvu.

V zadnjem času tu in tam slišimo glasove in nasvete, naj se žena vrne

v družino, da bo s tem več storjeno za oskrbo in vzgojo, pa tudi, da bomo omogočili zaposlitev prihajajoči delovni sili. Konservativno in malomeščansko potiskati ženo nazaj v družino pomeni zaustavljati razvoj, pomeni konservirati ustvarjalne energije, pomeni odrekat polovici prebivalcev udeležbo pri družbenem delu in samoupravljanju, pomeni zaustavljati zgodovinski boj družbe za enakopravnost človeka.

Jasno je, da to ni način za odpravljanje težav, ki se z njimi srečujemo. Socialistična zahteva ne more biti niti ta, da se žena odtrga od družine in samo družbeno in javno dela, niti ta, da se zapre v družino. Naš cilj je, da ustvarimo dejansko enakopravnost v proizvodnji, družbi in družini.

POT DO NAPREDKA, ENAKOPRAVNOSTI IN BOLJŠEGA ŽIVLJENJA JE LE V BOLJŠEM IN BOLJ UČINKOVITEM DELU NA SLEHERNEM DELOVNEM MESTU

Politika večjega poudarka na družbenem standardu mora temeljiti na doslednem nagrajevanju po delu, ki zagotavlja maksimalno produktivnost, torej hitrejšo rast nacionalnega dohodka in s tem tudi sredstev za družbeno potrošnjo. Samo na novo ustvarjena sredstva lahko bistveno pomaknejo stvari naprej. Na drugi strani pa gre za takšno davčno politiko, ki bo zagotovila dosledno izvedbo načela, da ljudje z večjimi osebnimi dohodki tudi več prispevajo za skupne potrebe, da uvedemo progresivno obdavčenje in druge oblike, ki zmanjšujejo socialne razlike in so izraz solidarnosti delovnih ljudi. Tako pridobljena sredstva bodo hkrati prispevala k višanju skupnega, družbenega standarda.

Danes še nimamo natančnih računov o tem, koliko smemo in moremo od skupnega dohodka odmeriti za splošne potrebe, kako in koliko tega bremena porazdeliti na delovno organizacijo, občino in posameznika. Zatržno pa vemo, da je pot do napredka, do enakopravnosti, do zdravja, do izobrazbe, do vzgoje otrok, do večje gnotne in pravne trdnosti na stara leta v boljšem, bolj učinkovitem delu prav povsod, v tovarni, na kmetiji, v institutih. Zavest solidarnosti delovnih ljudi je globoko zakoreninjena. Samoupravno dogovarjanje daje tej zavesti višjo, sodobno raven: podlaga so čisti in vsakomur razumljivi računi. Ne zbiramo denarja v skupne sklade za nekaj daljnega, za neznane cilje, pač pa zato, da bomo od tega vsi skupaj in vsak zase imeli že danes in jutri bolj zdrave, vzgojene in šolane otroke, več izobrazbe, zdravja in socialne trdnosti.

DRAG GOST IN PRIJATELJ NASIH NARODOV, kanadski major William Jones s soprogo, je bil tudi na srečanju v Dobrničju: na sliki ga vidimo z ženo (levo) v družbi z Marjo Rupena in generalnim majorjem Dušanom Svabo; zadaj levo Slavko Kržan, predsednik obč. konference SZDL v Trebnjem (Foto: Slavko Dokl)

VELIKO JE ODVISNO TUDI OD RAZVITIH KRAJEVNIH SKUPNOSTI

Pri reševanju omenjenih vprašanj pripada pomembno mesto delu in aktivnosti krajevnih skupnosti. Če vsebino in naloge krajevne skupnosti razumemo predvsem kot razvijanje socialističnih družbenih odnosov in socialističnega samoupravljanja na področjih, ki zadevajo osebni in družbeni standard delovnih ljudi, potem lahko vidimo v komuni neke vrste organsko integracijo teh procesov in odnosov, ki se v elementarnih, začetnih in osnovnih oblikah razvijajo v krajevni skupnosti. In komunna bo po vsebini dela toliko bogatejša, samoupravni odnosi v njej pa toliko močnejši faktor vsega družbenega življenja, kolikor bolj bodo v posameznih komunah razvite krajevne skupnosti. Delovno področje krajevne skupnosti — osebni in družbeni standard delovnih ljudi — je eno tistih specifičnih področij, na katerem naj bi najprej prenehala oblast države in kjer naj bi se vedno močneje uveljavljalo samoupravno odločanje ljudi, njihovih delovnih in družbenih organizacij.

To je v okviru prizadevanja za socialistične humane odnose med ljudmi poglavitno področje delovanja krajevnih skupnosti. Jasno je, da spada v njihovo delovanje v največji meri tudi urejanje vprašanj, ki stejejo v tako imenovano razširjeno družino.

Zena mora biti ne objekt, marveč subjekt družbenega dogajanja, družbenega upravljanja, subjekt v reševanju konflikta med delom in ma-

terinstvom. Odnos do problemov žene in matere ne more biti paternalističen v samoupravni družbi. Ni treba iskati in izbirati zaščitnika, na katerega bi prenesli skrbi — naloge je treba reševati z lastno pobudo in s samoorganiziranostjo, vzeti stvari v svoje roke in jih urejati.

Zal so bile krajevne skupnosti na Slovenskem že mnogo bolj razvite, kot so danes. Potrebni bodo novi napor, da krajevne skupnosti ponovno ožive, predvsem ob izpolnjevanju nalog, o katerih danes govorimo.

Glavni činitelji in nosilci akcij v krajevnih skupnostih bi morali biti predvsem ljudje, ki tvorijo to skupnost, delovne organizacije, ki morajo skrbeti za člane kolektiva in njihove družine, in občina s sredstvi proračuna in skladov, s katerimi pomaga urejati težave življenja in dela ljudi svojega okolja. Družbeni, politični in oblastni faktorji bi morali z vso pozornostjo pomagati, da bi krajevne skupnosti lahko uspešno delovale. Socialistični zvezi je to pomembno področje delovanja in konferenca družbene aktivnosti žena se pri oblikovanju svoje vsebine in metod dela opira predvsem na te naloge.

VSI SE MORAMO ŠE BOLJ ZAVZEMATI ZA DRUŽBENO UVELJAVLJANJE ŽENA

Družbena aktivnost žena je zmerom večja, čeprav ne dohaja dinamike zaposlovanja. Napredek je čutiti v osnovnih samoupravnih organih, manj pa v višjih predstavniš-

kih telesih. Žene so najbolj anagažirane na področju zdravstva, socialnega varstva, izobraževanja in vzgoje, manj pa v gospodarstvu, v upravnih odborih, svetih in podobno.

Se bolj se moramo zavzemati za družbeno uveljavljanje žena in se boriti proti zaostalemu gledanju, zaostali zavesti in zaostalemu pojmovanju. Nujna je smotrna kadrovska politika, ki bo pritegovala in usposabljala več družbenih delavcev žena in zlasti iz vrst proizvajalk. Naša prizadevanja ne smejo imeti značaja občasnih političnih akcij in boja za odstotke, marveč morajo ob ustvarjanju potrebnih družbenih razmer oblikovati zavest, da gre za pota in smotre osvoboditve človeka. Takšna zavest bo v oporo objektivnim faktorjem, ki vplivajo na družbeni položaj žene in pospešujejo razvoj.

Pred nami so volitve v predstavniške organe. Socialistična zveza je zainteresirana, da so osnovna merila pri izbiri kandidatov njihova politična usmeritev, njihovo znanje, sposobnost, ogetost in privrženost naprednim, sodobnim socialističnim družbenim in proizvodnim procesom. Zainteresirana pa je tudi, da pri kandidiranju pride do izraza sodobna struktura prebivalcev Slovenije tako glede na njihov spol kakor glede na socialno grupacijo.

Ko proslavljamo ustanovitveni kongres Slovenske protifašistične ženske zveze in se ob tem skušamo povzpeti nad vsakdanje težave in skrbi ter pogledati širše na čas in prostor, ki v njem živimo, nas preveva zavest, da je bilo s trudom in naporu vseh delovnih ljudi veliko storjeno. Toda človeške želje in zahteve so vedno pred možnostmi. To pa je spodbuda za aktivno delo, ki bo pripeljalo do zaželenih ciljev. V boju za enakopravnost žena je bilo veliko storjeno. Želimo še več, želimo se čim hitreje bližati uresničevanju enakopravnosti delovnih ljudi. Zato je potrebno pospešeno ustvarjanje materialnih pogojev, potreben pa je tudi zavestni idejni in politični vpliv družbenih sil za vse faktorje, ki sodoločajo v boju za enakopravnost žena. Žena, njena vztrajnost, vzdržljivost, njena delavnost, njen globoki čut za materinstvo, njena neomajna želja po svobodi in miru na svetu so bistveni sestavni del družbenih sil, ki težijo k napredku.

Naša revolucija bo tem bolj učinkovita, bo imela tem bolj vnete privrženice, bo mladim ljudem zares privlačna vzor, kolikor bolj bo zvesta tistim izročilom, ki so od nekdanj klicala delovne ljudi v napredno gibanje, to pa so izročila svobode, enakopravnosti, demokracije in socializma. V tem so slovenske žene imele nekdanj in imajo danes pomemben ustvarjalni delež.

Naj žive enakopravni delovni ljudje Socialistične republike Slovenije! Naj živi socialistična skupnost jugoslovanskih narodov s tovarišem Titom na čelu!

Spomenik narodnega heroja Jožeta Slaka-Silva, ki ga je v Dobrničju slovesno odkril podpredsednik republiške skupščine SRS tovariš dr. Jože Brilej

NA ŽIVLJENJE NARODNEGA JUNAKA JOŽETA SLAKA SMO PONOSNI VSI SLOVENC

O narodnem heroju Jožetu Slaku-Silvu, rojenem v Dobrničju na Dolenjskem, je dobrniški mladini in številnim gostom ob razvitju prapora pionirske organizacije 20. oktobra dopoldne govoril Ivan Kreft, ki je o pokojnem junaku povedal:

Vaš pionirski odred, ki nosi ime narodnega heroja domačina Jožeta Slaka, s partizanskim imenom Silvo, ima danes pomemben praznik, saj bo dobil pionirsko zastavo.

Vi vsi ste že marsikaj slišali o delu in življenju Jožeta Slaka, ki se je pred 66 leti rodil tu blizu na Gornjem

vrhu v družini, kjer je bilo deset otrok. Jože je bil ukažen, zato je po osnovni šoli obiskoval še gimnazijo v Novem mestu in trgovsko šolo v Ljubljani. Tam je dobil tudi prvo službo pri Zadrudni zvezi, toda kmalu jo je izgubil.

Osebo sem ga spoznal šele, ko se je prvič vrnil iz zapora konec 1935., čeprav sem po njegovi aretaciji stanoval nekaj časa v njegovem stanovanju v Ljubljani na Vodovodni cesti. V tisti hiši sta bili še dve družini, ki sta bili tesno povezani s Slakom in sta z njim politično sodelovali. Od obeh družin sem že takrat zvedel marsikaj,

kar je dokazalo, da je bil Jože Slak eden izmed najbolj predanih predvojnih revolucionarjev. Tako sem ga začel zelo ceniti, ko ga osebno še sploh nisem poznal. Njegova požrtvovalnost tako rekoč ni poznala meja. Tako zelo se je lahko razdaljal le človek, ki je trdno sklenil, da bo vse svoje življenje zavestno posvetil osvoboditvi človeka. Kot tak je imel močan vpliv na vsa svoja okolica, ki jo je najprej pridobil, potem pa tudi miselno preusmeril. To je bilo v času, ko je partija že našla pravičen odnos do kmečkega ljudstva, ki je bilo takrat tudi v Sloveniji še v večini. Jože Slak je prišel do spoznanja, da je tudi kmečko ljudstvo pripravljeno sodelovati v revolucionarnem boju za ljudske pravice. To je potrdilo leto 1935, ko je v maju bližje Dragatuša v Beli krajini padel zmet Miha Gorše, nato septembra v Ljutomeru mali kmet Alojz Mavrič, za njim na Bizeljskem Premelč in na Gorenjskem Eriah. Med slovenskimi kmeti je postal Slak eden najaktivnejših, v trebanjskem predelu Slovenije pa edini politični delavec. Neprizanesljivo se je boril tudi proti razsipništvu in zlorabam. Sam mi je pripovedoval, da je zgubil prvo službo zaradi tega, ker je kot nadzornik odkril v Hranilnici in posojilnici v Dobrniču nepravilnosti.

Poiskal si je novo delovno mesto na okrožnem uradu za zavarovanje delavcev v Ljubljani. To službo pa je izgubil, ko ga je policija prijela zaradi političnega delovanja.

Politično se je začel udeleževati v mladinskem krščanskosocialističnem krogu in se je vse bolj približeval Zvezi komunistične mladine in sami partiji. Krščanskosocialistično mladinsko revijo »Mladi plamen« je urejeval in usmerjal vse bolj v smislu marksistične miselnosti. Pomembnost njegovega dela je bila v tem, da je v času, ko se je partija začela obnavljati, povezoval mladinsko gibanje z Zvezo komunistične mladine. Zaradi take njegove dejavnosti ga je partija leta 1933 sprejela v svoje vrste. Tako je Slak partiji odprl pot do tistega delavstva, ki še ni bilo razredno zavedno, hkrati pa so tako nastale nove možnosti za hitrejšo obnavljanje partije, ki so jo močno oslabil udarci monarhofašistične diktature. Partijo so okrepiли novi kadri, med katerimi je bil Slak najpomembnejši. Ob prelomu s Slovensko ljudsko stranko je namreč Slak pripeljal v partijo kar celo skupino sodelavcev revije »Mladi plamen«. V klerikalnem vodstvu je zato nastal preplah.

Kot sem že omenil, je bil Jože novembra 1934 prvič aretiran in nato obsojen na eno leto robije v Sremski Mitrovici. Pol leta po vrnitvi iz zapore je bil ponovno aretiran in obsojen na 10 mesecev zapore. Izpustili so ga aprila 1937.

Za take ljudi, kot je bil Slak, odkar se je politično približal komunistom, v stari Jugoslaviji seveda ni bilo več službe. Kjerkoli je poskusil, povsod so ga odklonili. Jože pa je imel dobrega brata Lojzeta, ki je tudi padel kot partizan ob koncu vojne na Koroškem pri Borovljah, pa tudi do-

bro sestro Francko ter prijatelje. Vsi ti so mu pomagali, kolikor so mogli.

Med Jožetovimi dobrimi prijatelji je bil razen Lada Kozaka in Maksa Stermečkega tudi Boris Kraigher, ki je bil takrat študent gradbene stroke. On mu je naredil načrt za mlin. Ker z bratom Lojzetom nista imela dovolj denarja, sta lahko uresničila le del tega, kar je bilo predvidenega v Kraigherjevem načrtu. V mlino sta morala delati oba brata: Lojze je mlel, Jože pa je upravljaval motor. Naj mimogrede pripomnim, da je družba, ki se je zbirala pri Ladu Kozaku v Ljubljani, marksistično jedro žgance iz moke, ki jo je prinesel Jože iz svojega mlina v Ljubljano. To pa ni bilo le zaradi tega, da bi Slaku z nakupom njegovih mlevskih izdelkov materialno pomagali, ampak je bila velika malha z moko tudi izkaz za njegova potovanja v Ljubljano, Novo mesto ali drugam. Maks Henigman iz Dolenjskih Toplic je bil

Jože Slak-Silvo, dobrniški rojak, fotografiran pred zadnjo vojno (Fotoarhiv Dolenjskega lista)

nam, predvojnim komunistom, s svojim kamionom vedno na razpolago za razne prevoze, največ pa je prevažal prav Slaka. Ob lepem nedeljskem vremenu sta s kamionom obredila vasi od Stične do Kostanjevice in tako vzdrževala zvezo z zaupniki delavsko-kmečkega gibanja pod vodstvom partije. Ze pred svojo prvo aretacijo je Slak širil po Dolenjski časopis »Ljudska pravica«, ki je začela izhajati v Lendavi jeseni 1934. Čez tri leta je razširjal »Kmečko slovo«, ker je bila »Ljudska pravica« prepovedana, sodeloval pa je tudi pri kmečki komisiji CK KPS in bil tudi član okrožnega komiteja KPS za Dolenjsko. Omenjene dolžnosti dokazujejo, da je imel polno zupanje partije, imel pa je tudi zaupanje kmečkih množic. To pa zaradi tega, ker je bil navdse požrtvovalen, nesebičen in do skrajnosti skromen. Njegovo življenje je bilo skoraj bedno, pogostoma je stradal, ker je svoje

zadnje dinarje porabil za potrebe političnega dela.

Dejstva, ki sem jih omenil, dokazujejo, kako je uspelo povezati v okviru delavsko-kmečkega gibanja vse predele Slovenije, od Dolenjske, Gorenjske, Notranjske do Stajerske s Pomurjem. Kot je Dolenjska imela svojega Jožeta Slaka in Bela krajina Franca Speharja, je imela Stajerska svojega Jožeta Lacka in dr. Jožeta Potrča, Prekmurje pa Stefana Kovača. Od vseh, ki sem jih omenil, je bilo Slakovo delo najtežje.

Z Jožetom sva se zadnjič videla, ko je v Novem mestu prestajal devetmesečno zaporno kazen, na katero so ga obsodili v avgustu 1940. Takrat je bil upravnik novomeškega zapore Sonnenwald, ki sem ga poznal še kot upravnika riborskega zapore, pa mi je tako dovolil razgovor z Jožetom.

Kar se je z Jožetom dogajalo pozneje, vem le iz pripovedovanja drugih, ker me je vojna zajela v Madoniji.

Jože je kot član novomeškega okrožnega komiteja 1941 organiziral OF po vaseh okoli Dobrniča, hkrati pa tudi borbene skupine, s katerimi je že poleti 1941 napadel italijanske patrulje. Septembra je postal prvi komisar novomeške partizanske čete na Brezovi rebri, ki je napadla Nemce v Bučki. Isto zimo je pomagal Duletu organizirati in voditi sprejemno partizansko bazo na Frati pri Ajdovcu. Spomladi 1942 je bil namestnik bataljonskega komisarja zahodnodolenjskega odreda, od junija do roške ofenzive pa je bil komisar partizanskih delavnic na Rogu. Po roški ofenzivi je bil na terenskem delu na Dolenjskem. Februarja 1943 je padel z nekaterimi tovariši v italijansko zasedo v Dolnji Straži. Ker je obležal ranjen, se je sam ustrelil, da ne bi prišel živ v sovražnikove roke.

Zaradi svojih osebnih vrtilin je bil Slak povsod, kjer so ga poznali, eden najbolj priljubljenih političnih delavcev, pozneje pa partizanov, saj so vsi cenili njegovo skromnost, požrtvovalnost in borbenost.

Kar nas je starejših, vemo, kako je bilo pred narodnoosvobodilno vojno, kako globoke korenine je imelo politično nazadnjaštvo celo v mestih, pa tudi v teh krajih, kjer je bil doma Jože Slak. Zato ima delo, ki ga je opravil on, izreden pomen, saj je iz zavesti kmečkega človeka iztrgal strah pred novim, nepoznanim in ga osvobodil pritiska preteklosti in zaostalosti. S tem pa je bil zadan predvojni reakciji v teh krajih tak udarec, da si ni več dočela opomogla.

Slak je z odločnim nastopom in s svojo kmečko širokogrudnostjo tudi pomagal, da se je partija osvobodila ozkosti ter krenila na široko pot boja za osnovne pravice delovnih ljudi. Vse to pa je bila dobra priprava za spopad s fašizmom.

Dragi pionirji in pionirke! Bodite skupaj s svojimi vzgojitelji ponosni, da se imenuje vaš odred po domačinu, narodnem junaku Jožetu Slaku, na katerega smo ponosni vsi zavedni Slovenci!

IVAN KREFT

V SPOMIN ANTONU LAVRINU

(Slavnostni govor ob odkritju spominske plošče na skladateljevem rojstnem domu na Vinjem vrhu, 13. X. 1968)

Letos mineva 60 let, odkar se je v tej hiši, kjer danes odkrivamo spominsko ploščo, rodil slovenski skladatelj Anton Lavrin, ki smo ga natanko pred tremi leti spremili na zadnji poti. Spokojno je bilo slovo od človeka, ki je vse svoje življenje posvetil glasbi. Njegovi rojaki, znanci in prijatelji iz brezskrbnih otroških let se morda še spominjajo živahnega fantiča, ki je venomer prepeval na paši, piskal na svireli, ki si jih je sam omajal, brenkal na tamburico in sviral klarinet v semiški pihalni godbi. Ves je torej živel v glasbi in z glasbo, zato se ni čuditi, da ga je le-ta z vsemi svojimi čari za vselej osvojila. Prepustil se ji je s strastjo, ki je lastna rodu, iz katerega izhaja.

Kot gojenec glasbene šole je ure in ure prečepel ob notnih zvezkih in neutrudno vadil violino, ki je ni, trmasto vztrajen, spustil iz rok, dokler ni dokončno izdelal naloge, ki mu jo je naložil njegov violinski učitelj. Če sem dejal trmasto vztrajen, s tem nikakor nisem hotel žaliti njegove narave; želel pa sem to poudariti zategadelj, ker prav ta značajska lastnost oklepa njegovo človeško bistvo in ga spremlja skozi vse njegovo življenje, skozi vse njegovo delo.

Kdor ga je poznal, bo vedel po-

vedati, da je bil Tone navzven ne- navaden. Nenavaden v besedah, ne- navaden v kretnjah. Kratkobeseden, molčeč, zamišljen, včasih, posebno zadnja leta, odmaknjen in čustveno razrvan.

Tisti, ki so ga poznali kot otroka in mladeniča, veselega, razigranega, domiselnega in iznajdljivega na družabnih srečanjih, se niso mogli dovolj načuditi, da se je ta prikupni, prilagodljivi temperament kar nena- doma spremenil, da je njegove ži- ve, sijoče, za ves svet široko odpre te oči tako rekoč čez noč prekri- la temina, otožnost in skrb, ki se je ni in ni mogel otresti. Domači in najbližji vedo, odkod ta nenad- na sprememba, ostalim spoštoval- cem njegove osebnosti in njegovega dela pa naj mi bo dovoljeno od- kriti to bridko stran pokojnikove- ga značaja.

Neizmerno je imel Tone rad očeta. Nanj je bil navezan z vsem svojim bistvom. Cenil in spoštoval ga je in v njem videl vzornika in občutil najbolj iskrenega prijatelja. Ko mu ga je iznenada ugrabila smrt, tega ni mogel preboleti. Ka- kor da se je vse obrnilo v njem. Od tistega nesrečnega trenutka ni nikdar več vzel v roke violine, ki mu je sicer ves dan pela. Prekipe- vajoče veselje in čustveni zanos sta

na mah prekrila trpkost in mrač- nost, ki sta se z leti sprevrčala v bolešno odljudnost. Takšnega so spoznali v zrelejših letih tudi nje- govni stanovski kolegi in le malokdo je mogel in znal globlje pogledati v njegovo notranjost in zaznati v njej Lavrinovo toplo, čuteče, plemen- ito srce.

Takšen, kakršen je bil, se je iz- povedal tudi v svojih delih, v šte- vilnih zborovskih skladbah, samo- spevih in drugih večjih opusih, kot so: simfonija, opera, kantata, ba- let. »Z durom nimam kaj početi,« je večkrat dejal, »v molu naj pojo moje skladbe.«

Lavrinovih skladb ni malo; še več je zapiskov, fragmentov, glasbe- nih misli, toda tistemu, ki se bo lo- til pisanja monografije o Antonu Lavrinu, bodo tudi te nametane mi- sli povedale marsikaj. Izdale bodo njegovo že kar pretirano samokritič- nost, vselej snujočega, z maločim zadovoljnega ustvarjalnega duha, ne- omajno umetniško poštenost in ne nazadnje izredno marljivost, ki je ena izmed bistvenih potez sklada- teljevega značaja.

Z diplomu dunajske Akademije za glasbo v žepu, ki pa jo je zara- di vojne opravil šele v svobodi, se Lavrinu, žal, niso odprla vrata v slo- venskih višjih glasbenih zavodih. Svoje delovno torišče je našel v Sa- rajevu, kjer je poučeval kontra- punkt na tamkajšnji glasbeni aka- demiji in kjer je nenehno ustvarjal. Želja, da bi svoje znanje razdal mladim slovenskim glasbenikom v Ljubljani, se mu ni izpolnila. Po osmih letih življenja in dela v Sa- rajevu ga sicer njegova poklicna pot pripelje v Maribor, na pedagoš- ko akademijo, toda tu je že do smrti izmučen in str. Le devet me- secev mu je bilo dano živeti in delati v Sloveniji, in že ga obišče smrt in reši trpljenja. Ostaja pa živ v srcih vseh, ki so ga poznali in spoštovali — ostalim popotnikom, ki jih bo zanesla pot mimo njegove rojstne hiše, pa naj spominska plo- šča pove, da se je tu rodil in umrl slovenski skladatelj Anton Lavrin.

Slava njegovemu spominu!

Prof. JANEZ BITENC

Pogled na del gostov in domačinov, ki so se udeležili odkritja spominske plošče na skladateljevi rojstni hiši. Desno spredaj sta akademski slikar Božidar Jakac in pisatelj Ivan Potrč (Foto: Ria Bačar)

DOLENJSKE RAZGLEDE — posebno kulturno rubriko Dolenjskega lista, urejajo: Jože Dular, Tone Gošnik (odgovorni urednik), France Grivec, Janko Jarc, Bogo Komelj, Lado Smrekar, Severin Šali in Stanko Škalcr. Lektor: Karel Bačar.